

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Ik las over een vrouw in Oekraïne, een dorp buiten Kiev. Ze bezocht het graf van haar man. Hij was omgekomen in de huidige, barbaarse oorlog. Op het moment van haar bezoek sloeg op die plek een raket in - en ze was dood.

In dezelfde krant een opiniestuk dat het nu niet het moment is om vrede met Rusland te sluiten, dat zou 'misdadig' zijn. Immers de Russen vermoorden, verkrachten en deporteren zoals ze altijd hebben gedaan en waar ze zich nog nooit op bezonnen hebben. 'Op de Russische agressie is maar één antwoord mogelijk: niet bang zijn en hard terugslaan'. 'Oekraïne', zo schrijven ze ook, 'leert West-Europa een vergeten les: vrijheid en democratie zijn niet een gegeven, daarvoor moet hard gevochten worden'.

En dan komen we vanmorgen met die 'andere wang' aanzetten. Hoe *naïef* klinkt dat wel niet, ja, onrealistisch, wanneer je de meest gewelddadige feiten dagelijks te horen en te zien krijgt.

Thierry Baudet liet zich onlangs in deze zin over het christendom uit, hij zei: 'Het christendom heeft een gebrek aan mannelijkheid. Het is veel te veel een religie voor losers, een ideologie voor losers. De andere wang toekeren, altijd maar dat kruis en dat lijden. Ik bedoel: waar zijn de successen? Waar is het gevecht?'.

Ik denk dat hij niet de enige is die er zo over denkt, ja, dat ook wij zelf vaak bij - niet meteen het *héle* christendom, maar *wél* als het om die 'andere wang' gaat - *afhaken* bij zulke uitspraken omdat ze zo ontzettend strijdig zijn met onze realiteit. Zelfs de grote theoloog Karl Barth noemde het een keiharde, onverzoenlijke, botsing met ons rechtsgevoel.

Het is als tegen de zon inkijken: de zon is welkom, nodig in ons leven, voor licht en warmte, maar er tegenin kijken is *té* fel, zou ons verblinden.

Misschien moeten we dat dus niet *doén*, tegen de zon inkijken of: de zon *té* dicht naderen. Want we zouden worden verzengd.

En misschien wordt dat ook niet van ons *geëist*. Als we van Jezus' uitspraak een ijzeren *wét* maken, waaraan je hebt te voldoen - of niet, dan zijn we er snel klaar mee.

Wát als je het verstaat als een *mogelijkheid* (i.p.v. een zware eis) - die Jezus allereerst in zijn *eigen* leven heeft toegepast en *zó* heeft *vóór*geleefd, - een mogelijke weg waarop je je mag bezinnen. Waarover je je mag verwonderen.

Een wijze van omgaan met vijandschap die je soms bij mensen herkent omdat ze die - niet zelden tot hun eigen verbazing - hebben kunnen toepassen in hun eigen leven.

Bij de preekvoorbereiding van de week hier in de kerk noemden we Hank Heyn, de vrouw van de ontvoerde Gerrit Jan Heyn, die op een gegeven moment de moordenaar kon *vergeven*. Denk aan de geweldloze weg van Ghandi, die een enorm land losmaakte van het Britse Imperium. Martin Luther King die leefde van zoiets geweldloos' als een droom - de '*dream*' van vrijheid en gelijkheid voor alle rassen in de VS.

Dat zijn inspirerende verhalen - geen 'wetten' - die ons prikkelen en uitdagen te *blijven* zoeken naar wegen om elkaar niet te doden voor wat dan ook. Verhalen die *verwonderen* dat het *anders* blijkt te kunnen gaan dan de ijzere logica van 'terugslaan'. Dat er een mogelijkheid bestaat - *gegeven wordt* - dat we het kwade kunnen overwinnen door het goede.

Maar nogmaals: het is geen wet die altijd en eeuwig overal geldt. Toen de genoemde theoloog Karl Barth in 1938 vanuit Nederland gevraagd werd of we t.a.v. de ook toen al evident roofzuchtige Hitler wel of niet pacifistisch moesten zijn als christenen, luidde zijn antwoord dat we in elke nieuwe situatie steeds opnieuw Gods stem moeten verstaan, wát vrede is en wat de vrede dient. En ook hier is Gods stem verstaan dus iets anders dan een vastliggende *wet*. Vrede bestaat er niet altijd onder alle omstandigheden in 'dat er niet geschoten wordt'.

Dat lijkt misschien 'marchanderen', maar het is moeilijker en diepgaander dan enkel je dogmatisch vasthouden aan een 'wet'. *Als je maar alle mogelijkheden blijft onderzoeken*, inclusief die van 'de andere wang', of andere vredelievende wijze.

Het gaat - zoals in de hele Bergrede - om *méer dan het gewone*. Méer dan logica, méer dan 'onze geschiedenis en onze ervaringen'. Het gaat om de situatie verstaan, mensen verstaan, Gód verstaan én ook je vijanden verstaan.

Dat 'meer dan het gewone' is ook wat Jezus hier met die 'andere wang' bedoelt. 'Méer dan het gewone' als de extra mijl die je gaat om ergens een goede, ja: betere weg te vinden!

Kijk: ooit was het zo dat als jou iets gewelddadigs werd aangedaan, dan sloeg je 'zeven keer' harder terug. Wraak ging altijd 'in het kwadraat'.

Toen kwam Mozes en die schreef in de Tora: vergelding zal niet 'in veelvoud' zijn, maar 'gelijk': een oog voor een oog, een tand voor een tand'. Het klinkt gek, maar dat is t.a.v. van hoe het daarvoor ging een stap vooruit, een stuk humaner dan het was. Was dat 'je tig keer harder wreken' het gewone, dan hield Mozes je voor iets dat *meer dan dat gewone* was.

En wanneer dát weer 'gewoon' geworden is, de 'common sense', zeg maar: 'lik op stuk', dan kún je je afvragen - ernaar zoeken - of dát ook altijd nodig is. Of dat niet ook nog *humaner* kan.

Waarom? Ja, dat weet ik niet zo goed. Maar het is wel verwonderlijk dat er temidden van geweld en harde wetten altijd óók weer gezocht wordt naar méer humaniteit. Is dat de 'Geest' die dat mensen ingeeft?

En zó horen we Jezus zeggen: 'Er is altijd gezegd "oog om oog" en "tand om tand", maar *ik* zeg nu: "Keer wie jou op de rechterwang slaat ook de andere toe".'

Probeer meer te doen, dan wat 'gepast' is. Dan wat 'voorgeschreven', 'etiquette' is. Daar worden we met z'n allen beter van - dat is zijn inzet.

Waarbij 'de andere wang' - ik zeg het wéér - geen *wet* is, maar een 'kans' om een ander en daarmee de samenleving op 'het andere been te zetten, te verrassen en te verwonderen.

Dat is wat je ook in 2 Koningen aan het eind, waar het hele verhaal om draait, Elisa ziet doen: de vijand is met een schelmachtige list in de val gelokt en je kan hem zó de kop afhakken.

Dat is wat de koning van Israël ook in gedachten heeft, maar godzijdank *vraagt* deze naamloze koning het eerst aan de profeet: ‘Zal ik ze doden of niet?’. Want “in elke nieuwe situatie moeten we steeds opnieuw Gods stem willen verstaan, zóeken naar wát vrede is en wat de vrede dient...”. Doden of niet?

Elisa zegt dat hij ze níet moet doden. ‘De manier waarop jij je vijanden in handen kreeg was toch heel óngewoon, dat heb je toch niet zélf gedaan? Behandel ze dan ook ‘ongewoon’, ánders, als ‘meer dan je gewoon bent’: geef ze eten en drinken en laat ze gaan!

Het verrassingseffect daarvan is zo groot dat de vijandelijke benden Israël niet meer overvielen.

Is dat een wet? Een wetmatigheid, wérkt het altijd zo? Natuurlijk niet. Er was ook geen *garantie* dat het zo goed zou lopen. Het was alleen de stap in humaniteit die *jij kón* zetten!

Niet een groot - als de zon verblindend - principe, eis. Maar een kleine, gedurfde stap, van het nodige beetje licht en warmte.

We hoorden *Paulus* ook zulke ‘meer dan het gewone-dingen’ zeggen: geen kwaad met kwaad vergelden, leef in vrede, neem geen wraak, geef je vijand wat ie nodig heeft en overwin het kwade door het goede.

Maar het viel me opdat hij het heel voorzichtig, in kleine stapjes formuleert: ‘probeer’, ‘voor zover het in uw macht ligt’ deze dingen te doen. ‘Laat wraak los, laat het aan *God* over’. ‘Stapel vurige kolen op het hoofd van je ‘vijand’, ofwel: maak ook hém verantwoordelijk voor de omgang met elkaar door zélf als eerste stap iets vriendschappelijks jegens je vijand te doen. Ziet u: stap voor stap, zoeken, durven, proberen de wereld humaner te maken.

En soms kan het niet. Ik zou nú niet weten hoe het in Oekraïne anders kan - maar geloof wel dat we nooit moeten stoppen zoeken naar een uitweg uit dit vernietigende geweld. Naar ‘meer dan dit ‘ongewone’ gewone’...

Daar is vertrouwen voor nodig, geloof en van daaruit een *andere manier van* ‘zien’ dan we vaak doen. Het gebed dus, dat de ogen open gaan.

Ook dat haal ik - tenslotte - uit dat verhaal van Elisa. Als de Aramezen hem zoeken en de stad waar hij is met hun leger, paarden en wagens, omsingelen, schrikt zijn knecht zich dood: ‘Wat kunnen we nu nog doen?’

En Elisa zegt: ‘Wees niet bang, wij zijn met meer dan zij’. Zijn knecht zag het niet.

‘Ach God’, bad Elisa, ‘open hem toch de ogen’.

En toen zág de knecht van Elisa het. Hij zag óm hun hele uitzichtloze situatie héén een *vurige* - lees: hemelse - legermacht, paarden en wagens van vuur staan. Als Gods handen om ons heen. *Die* symboliseren de prachtige list om de vijand te verblinden. Maar ook om die vijand - eenmaal om de tuin geleid en gevangen - te verrassen met die gulle maaltijd en de gratie om ze naar huis te laten gaan.

Daar mag het om gaan: dat ook ons de ogen open gaan voor wat ons uiteindelijk omringt aan 'kracht van God': liefde en een weg van 'meer dan het gewone', richting meer humaniteit.

Moge het zo zijn - Amen.